

Гарантиране зачитането на правата на децата, настанени в специализирани институции

Всеизвестно е, че семейството е най-доброто място за развитието и благосъстоянието на детето. Понякога обаче се налага децата да бъдат настанявани в специализирани институции. Детето може да изживее това „настаняване“ като травматичен опит; ето защо е важно процедурата, организацията и условията за настаняване да спазват правата на тези деца. В своята Препоръка относно правата на децата, настанени в специализирани институции, Съветът на Европа насърча държавите да приемат законодателни и политически мерки за гарантиране на съответствие с някои основни принципи и стандарти за качество. Тази препоръка определя и редица специфични права на децата, настанени в специализирани институции.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Основни принципи, които трябва да се спазват

- ▶ Настаняването трябва да бъде крайна мярка, предприемана при отчитане на най-добрия интерес на детето и на основата на мултидисциплинарна оценка;
- ▶ Настаняването в институцията не трябва да продължава по-дълго, отколкото е необходимо, и трябва да има за своя основна цел най-добрия интерес на детето и неговата успешна социална интеграция или реинтеграция в най-кратки срокове. Всяко настаняване в институция следва да подлежи на периодичен преглед;
- ▶ Децата, които напускат институцията, трябва да имат право на оценка на техните нужди и подходяща подкрепа след престоя им в нея с оглед гарантирането на тяхната реинтеграция в семейството и в обществото;
- ▶ Процедурата, организацията и условията на настаняване следва да гарантират правата на децата, не на последно място правото да бъдат консултирани и правото да не бъдат дискриминирани;
- ▶ Всички дисциплинарни или надзорни мерки, прилагани в специализираните институции, трябва да се основават на официални наредби и одобрени стандарти;
- ▶ Когато е възможно, следва да се прилагат превантивни мерки за подкрепа на децата и семействата, съобразени с техните специфични нужди. Семейството на детето трябва да бъде включено в планирането и организацията на настаняването и да получава необходимата подкрепа, която да позволи хармонична реинтеграция на детето в семейството и в обществото.

Специални права, които трябва да бъдат спазвани

Конвенцията на ООН за правата на детето от 1989 г. предоставя закрила на децата, настанени в специализирани институции. Въпреки това тези деца имат специфични нужди, които дават основание да бъдат повторени определени права и да бъдат определени други, специфични за тяхната ситуация.

Всички деца, настанени в специализирани институции, по-конкретно имат следните права:

- ▶ решението за настаняване, процедурата, организацията и условията следва да съответстват на принципите, изложени по-горе;
- ▶ право на собствена идентичност, равни възможности и зачитане на техния етнически, религиозен, културен, социален и езиков произход;
- ▶ право да бъдат настанявани заедно със своите братя и сестри и да поддържат постоянен контакт със семействата си и други ключови личности в живота им;
- ▶ право на здравни грижи с добро качество;
- ▶ достъп до всички видове образование и професионално обучение при същите условия, които се прилагат към други деца;
- ▶ право да бъдат подготвени за активно и отговорно гражданство чрез игра, спорт, културни дейности и нарастващи отговорности;
- ▶ право да участват в решенията, които ги засягат, и да бъдат информирани за своите права и за правилата в специализираните институции по начин, подходящ за възрастта им;
- ▶ зачитане на човешкото им достойнство и физическа неприкосновеност, по-специално право на хуманни, не унижителни условия на живот и на възпитание без насилие, включително закрила срещу телесните наказания и срещу всички форми на насилие;
- ▶ право на неприкосновеност на личния живот, включително достъп до лице, на което имат доверие, и до орган, компетентен да им дава поверителни консултации относно техните права;
- ▶ право да упражняват основните си права пред подлежащ на определяне, безпристрастен и независим орган.

Стандарти за качество, които трябва да бъдат изпълнени

- ▶ Всички специализирани институции трябва да бъдат надлежно акредитирани и регистрирани от компетентен държавен орган. Институции, управлявани от религиозни организации и от неправителствени организации, също могат да играят важна роля в грижите за децата, при условие че са акредитирани, регистрирани и контролирани от държавните органи.
- ▶ Институцията за деца трябва, доколкото е възможно, да бъде разположена в близост до домашното обкръжение на детето, за да се улеснят редовните контакти между детето и неговите родители.
- ▶ Необходимо е да бъде изготвен индивидуален план за грижи въз основа на възможностите, способностите и самостоятелността на детето с цел то да бъде подготвено за бъдещия си живот извън институцията.
- ▶ Условието в институцията трябва да бъдат организирани така, че на детето да се осигури възможно най-доброто психическо, емоционално и физическо развитие. Необходимо е да се насърчават малките структури с начин на живот, близък до семейния. От значение е разнообразният, компетентен и постоянен персонал. Екипите следва да бъдат мултидисциплинарни, да разполагат с достатъчно средства и да спазват етичен кодекс, описващ стандартите на практиката в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на детето.
- ▶ В светлината на тези стандарти трябва да се въведе ефективна система за мониторинг и външен контрол на специализираните институции. Всяко нарушаване на правата на децата трябва да бъде санкционирано в съответствие с подходящи и ефективни процедури.

ДА ИЗГРАДИМ ЕВРОПА ЗА И С ДЕЦАТА

Знания за действие

Съветът на Европа насърчава своите 47 държави-членки да проследят за широко разпространяване на препоръката сред децата, настанени в институции, сред обществените органи, професионалистите, персонала в институциите, детските омбудсмани и съответните неправителствени организации.

За Съвета на Европа

Съветът на Европа е международна организация, основана през 1949 г., чиято основна роля е насърчаването на правата на човека, демократичната стабилност, върховенството на закона и социалното сближаване в неговите държави-членки. За тази цел организацията разполага с широка гама от правни инструменти, най-важният измежду които е Европейската конвенция за правата на човека.

Програмата „Да изградим Европа за и с децата“, започнала през 2006 г., е насочена към насърчаването на правата на децата и изкореняването на насилието срещу деца.

Други ключови правни инструменти по отношение на правата на децата, настанени в специализирани институции, включват Европейската социална харта, Европейската конвенция относно упражняване на правата на децата, Европейската конвенция за осиновяването на деца (ревизирана), Конвенцията за закрила на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие, Препоръката относно участието на децата в семейния и социалния живот, Препоръката относно приемните семейства и Препоръката относно политиката за подкрепа на позитивното родителство.

Тази брошура е отпечатана с великодушната подкрепа на правителството на Финландия.

„Да изградим Европа за и с децата“

Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int